

АЛІМПІЯДЫ ДЛЯ “АЛІМПІЁНІКАЎ”

Куліковіч, У.І. Алімпіяды па беларускай мове і літаратуры: Заданні да комплекснай работы. Вогук на мастацкі твор. Вуснае выказванне / У.І. Куліковіч. – Мінск: Аверсэв, 2014. – 639 с.

Не сакрэт, што ў сучаснай школе самая пільная ўвага надаецца правядзенню рэспубліканскай алімпіяды па вучэбных прадметах, у тым ліку па беларускай мове і літаратуры. Кіраўніцтва аддзелаў адукацыі, школьная адміністрацыя пераважна разумеюць, што сёння алімпіяда – гэта эфектыўны сродак павышэння цікавасці вучняў да вучэбных дысцыплін, спосаб развіцця іх творчых здольнасцей, паглыблення тэарэтычных ведаў і прыкладных уменняў.

На практыцы настаўнікі, асабліва маладыя спецыялісты, сутыкаюцца з сур'ёзнымі праблемамі: якім чынам падрыхтаваць вучняў да ўдзелу ў алімпіядзе, на якіх заданнях спуніць свой выбар, якой літаратурай карыстацца, каб зрабіць працэс падрыхтоўкі максімальна цікавым і выніковым.

На працягу апошніх сямі гадоў своеасаблівай бібліяй для “алімпіёнікаў” была кніга Уладзіміра Куліковіча “Алімпіяды па беларускай мове” (2007). Выданні ж многіх іншых аўтараў або часткова дубліравалі гэты дапаможнік, або былі падрыхтаваны без уліку ўсіх запытаў патрабавальных і творчых чытачоў. Аднак павышшая папулярнасць названай кнігі прывяла да таго, што яна стала сапраўднай бібліяграфічнай рэдкасцю.

Прыемным падарункам для настаўнікаў, выкладчыкаў, вучняў і іх бацькоў стала выданне У. Куліковічам новага аб'ёмнага дапаможніка “Алімпіяды па беларускай мове і літаратуры: Заданні да комплекснай работы. Вогук на мастацкі твор. Вуснае выказванне”, стварэнню якога аўтар аддаў звыш 10 гадоў. У ім змешчаны цікавы і карысны матэрыял для падрыхтоўкі да алімпіядных выпрабаванняў па беларускай мове і літаратуры.

Аўтар наставіў перад сабой задачу – падабраць займальныя і змястоўныя заданні, якія б не толькі давалі ўяўленне пра спецыфіку алімпіяды як формы кантролю ведаў, але і дапамаглі дасягнуць высокіх вынікаў на заключным, рэспубліканскім этапе свята роднай мовы.

Структура дапаможніка лагічная і зразумелая.

Першая частка – гэта гімн алімпіяды. Як адзначаецца ў прадмове, гімн быў напісаны таленавітымі і творчымі асобамі з Гродзеншчыны і Міншчыны – заслужанай настаўніцай Беларусі Аленай Руцкай і самадзейным кампазітарам Алегам Петкуном. Яго функцыя – салідарызаваць удзельнікаў, садзейнічаць выпрацоўцы каманднага духу, своеасаблівай таварыскай атмасферы падчас правядзення алімпіядных конкурсаў.

У другую частку ўключаны заданні да комплекснай работы, згрупаваныя па наступных раздзелах: “Фанетыка. Графіка”, “Арфаэпія. Акцэнталогія. Складападзел. Арфаграфія”, “Марфеміка. Словаўтварэнне”,

“Лексікалогія. Лексікаграфія”, “Фразеалогія. Фразеаграфія”, “Марфалогія”, “Сінтаксіс. Пунктуацыя”, “Тэкст. Культура маўлення. Камунікацыя”.

Маючы багаты вопыт у падрыхтоўцы і правядзенні алімпіяды, Уладзімір Куліковіч імкнуўся падабраць нестандартныя заданні, каб праца з імі прыносіла інтэлектуальнае задавальненне: “Як вядома, стаўшы тэрмінам..., прыметнікі могуць набываць іншыя, чым у літаратурнай мове, антонімы. Падбярэце і запішыце такія антонімы да прапанаваных прыметнікаў”, “Запішыце такія беларускамоўныя адпаведнікі, каб словы ў іх не паўтараліся: жарыць мяса, жарыць сало, жарыць горох...”, “На што паказвае эпітэт у выразе *калінавы мост*, на якім герой беларускіх казак змагаецца са шматгаловым Змеем, ці Цмокам?” і многія іншыя.

Завяршаюць частку комплексныя тэставыя практыкаванні і заданні па літаратуры. У канцы кнігі падаюцца даведкі, якія ўключаюць адказы і дазваюць самастойна разабрацца, ці правільна выканана тое або іншае заданне.

Трэцяя частка – заданні для падрыхтоўкі да найбольш складанага і найменш прадказальнага алімпіяднага конкурсу, якім заслужана лічыцца “Водгук на мастацкі твор”. Аўтар уключыў сюды тэарэтычныя і літаратуразнаўчыя звесткі, тэксты для водгукаў вядомых беларускіх аўтараў (Кузьмы Чорнага, Максіма Танка, У. Караткевіча, Васіля Віткі, Я. Сіпакова, А. Лойкі, Я. Галубовіча, А. Пісьмянкова, С. Давідовіча, З. Прыгодзіча і інш.) і лепшыя водгукі ўдзельнікаў алімпіяды мінулых гадоў.

У заключнай частцы, прысвечанай падрыхтоўцы да вуснага выказвання, падаюцца тэксты, якія ў розныя гады гучалі з вуснаў пераможцаў алімпіяднага руху Знаёмства з імі будзе спрыяць выпрацоўцы ва ўдзельнікаў свайго індывідуальнага стылю, сфарміруе арыенціры пры падрыхтоўцы да гэтага конкурсу.

Хацелася б адзначыць, што новы дапаможнік Уладзіміра Куліковіча напісаны з любоўю да мовы, з павагай да вучняў і з веданнем сваёй справы. Гэтая кніга істотна дапаможа настаўнікам пры падрыхтоўцы адораных вучняў да далейшага навучання ва ўніверсітэтах, будзе садзейнічаць прапагандзе навуковых ведаў і развіццю ў моладзі цікавасці да навуковай дзейнасці.

Высокі навукова-метадычны ўзровень выдання дае ўсе падставы спадзявацца, што яшчэ некалькі пакаленняў старшакласнікаў будуць рыхтавацца да рэспубліканскай алімпіяды па беларускай мове і літаратуры менавіта “па Куліковічу”, а значыць – якасна.

Дзмітрый Дзятко, кандыдат філалагічных навук